

Drago
Jančar

Galjot

(Poglavje iz romana)

Huda vest je mutast birič

ali z drugimi besedami: s tem človekom ni bilo vse v redu. Že ob njegovem prihodu ne, že čisto na začetku te težke in poučne zgodbe. Ni bilo v redu, ker je bil sam, ni bilo v redu, ker je prišel ponoči, še najslabše pa je bilo, ker je naslednje noči luč v njegovih oknih kar svetila in svetila. V teh hudih časih, ko so se v zraku, v vodi in na zemlji dogajale čudne reči, ko je greh prvega

človeka obsedal tako rekoč sleherno dušo, ko je bil govor o čarovnih dejanjih dan na dan in noč na noč, ko so prerokovalci in alkimisti izgovarjali skrivaj svoje obrazce, ko so štiftarji, prekrščevalci in drugi heretiki puntali ljudi ter v mesečnih nočeh občevali z zdivjanimi ženskami, ko na enem koncu dežele še niso pozabili, da ta kurbin Primož ž nega tovariši pridiguje, de divica Marija je ena kurba bila,« na drugem pa je Štajerska Karolina po svojem poštenem sodniku Lampretiču in njegovih kolegh od hudiča obsedene ženske in moške na mučilna orodja, utopitve in na grmado obsojala; v tistih hudih časih, za katere sploh ne moremo z zanesljivostjo trditi, kdaj so se začeli in kdaj končali, je bila pač taka svetloba v oknih noč za nočjo dovolj jasen znak: tu gre za hudo vest. Je tiha, je mutasta, a grize in grize, počasi in vztrajno. V vseh je dolblo pod svodom lobanje in ponoči morasto legalo na prsi, vsi so vedeli, da vsak stoji pred svojim ali-ali, ki so ga tedaj učeni ljudje imenovali: predestinacija; ali mir, poštenje, zdravje in dobra volja tukaj in zveličanje tam, ali izkušnje, krive misli, hude sanje, grde bolezni ter palčniki, natezalnica, ogenj in drugo, kar je s črko in dejanjem določala Karolina tukaj in neskončna bolečina tam. A komur ponoči sveti luč, s tem se že nekaj godi.

Ne, za ovadbo to ni bilo dovolj. Navsezadnje je tudi čvrsto sodstvo hotelo čvrste dokaze. A bilo je dovolj jasno, da je o tem človeku treba

zbrati podatke. Naj nikogar ne moti, če so se pozneje, v drugih krajih, drugi poštene ljudje izkazali s povsem drugačnimi informacijami, tako drugačnimi, da bomo na trenutke dvomili, če sploh gre za istega človeka, čigar poučni zgodbi hočemo slediti; za zdaj jim lahko verjamemo. Tako se je slišalo, tako se je videlo. Čez čas se je tako vedelo.

Ni bil od tukaj. Nikoli ni živel tukaj. Iz gornjih goratih krajev je prišel. Tako je bilo ugotovljeno in potrjeno, tako so kazale njegove trde kretnje, okorna govorica, tako je kmalu sam zagotovil. Tudi njegovo ime, tudi iz njega je bilo mogoče takšen izvor razbrati: Johan Ot. Ko je prišel dol, je ugotovil šepet, se je dolga leta potikal po Kranjskem. Udinjal se je zdaj temu, zdaj onemu gospodu. Naučil se je govorice, si nagrabil denarja. Kako, to so poštene ljudje vedeli: z delom že ne. Koliko bogastva, kakšno bogastvo, to ni bilo jasno nikomur. A bogastvo je bilo. Imel je hišo, imel je zapuščena polja, konja in orožje. Živel je sam, sam si je obnovil hišo, sam si je kuhal, sam počival, sam spal. Ali je sploh spal? Zmeraj je imel rdeče in otečene veke. Zmeraj je gorela luč. Navsezgodaj so ga videli hoditi naokrog, v prvem mraku spet. Torej je malo spal, ali pa sploh ni spal. Kdor ne spi, ta bedi in temu krožijo črne misli naokrog po praznem prostoru ali zatavajo v gluho noč. Nad vhodom je visela podgana brez nog. Zaščitno znamenje. Pred kom? Ali še bolje: pred čim? Enkrat je lovil netopirje, nočne ptice, enkrat je zataval v močvirje, enkrat je otroke odpodil s strašnim glasom od hiše. Kdor tava, ptice lovi, otroke od hiše podi, kdor teh čistih duš ne ljubi, ta v duši trpi. Vse preveč je znal. Znal je jezdit, ravnati z orožjem, znal je kovaška, tesarska in čevljarska dela. Imel je knjige. Torej je bral. A kaj? V teh težkih časih so krožile zelo različne knjige zelo različnih naukov. Kdor jih bere, se lahko nauči krivih misli, brž se vanj zaleze kak skeptični hudič.

Pravzaprav podatkov ni bilo malo. Še čudno, da ga niso takoj prijeli in malo pikali in bodli in malo izprašali.

Ne, s prihodom Johana Ota ni bilo vse v redu. Slabo je začel, zelo slabo.

Kaj je v spominu

izčimžanega človeka, kaj se kuha v spominu takega blodnika, da nori ponoči s temi svečami, ali kakršno svetilo je pač že bilo, kaj mu vre in klokota po duši in telesu, da ponoči njegova senca pleše po oknih? Da si nenadoma kje drugje poišče svoje prebivališče in da pred kom ali čim beži ali se skriva? Da počne vse te reči, zaradi katerih bi ga lahko z malo dobre volje že kar takoj, že na začetku pritisnili? Je že tako nastopil, jim je že dal take podatke v zobe, da bi lahko začel Lampretiča in njegove prav resno zanimati. Bi se prav lahko zgodilo, da bi ga Lampretič in njegovi povprašali po tem spominu ali pa ga tudi zaradi drugih znakov, kar tako in brez obotavljanja pritisnili in dokončali. A Johan Ot ni prišel v ta kraj, da bi bil tako zlahka in brž sklenil svoje nenavadno življenje. Kajti Štajerska Karolina in vse druge sodbe ga še čakajo, čaka ga še galeja in reči, ob katerih se nam že zdaj vzdigujejo lasje, če pomislimo nanje.

Navsezadnje pa mož tudi ni bil od muh. Njegova preteklost, za katero bomo ob kopičenju in prepletanju podatkov zmeraj manj zanesljivo vedeli, kakšna je pravzaprav bila, je bila v tem spominu, zagotovo je bila, z njo pa veliko žilavih življenjskih izkušenj. Zato je kmalu vedel, da tak začetek res ni dober. Le tako si je mogoče razložiti nenadno spremembo, ki je poklonila ljudem lažje spanje. Zakaj nenadoma je kazalo, da bo kar ostal. Nekega dne je začel po starodavnih navadah tukajšnjega ljudstva brkljati okoli hiše. Na semanji dan je odšel v mesto, se z mitničarji prerekal, s trgovci mešetaril in se na koncu obupno nalil z vinom. To je bilo že bolje. Zdaj se je že dalo shajati z njim. Še drugih dobrih navad se je navzel. Bil v cerkvi. Nekaj govoril o sebi. Nekaj delal. Nekaj ženskam namigoval. V vetrovnem in hladnem dnevu otroka na konja dvignil. Tujo pesem zapel, za smeh. Psa brcnil. Kelih podaril. Eno svinjo redil, jo zaklal. Pred križem ob cesti gor in dol hodil. Z zvonovi zvonil. Hojo po močvirju in poljih opustil. V hišo nekaj lepe oprave navlekel. Se z gospodo nekaj dogovoril. Pri kovaču po zlezu tolkel.

Le luč je še gorela. Le zvezde je še gledal. Le psi so še včasih votlo zavijali, ko je njegova senca blodila naokrog med hišami. Skratka, nobene obljube ni dal, nič pravega ni pojasnil, pa se je kljub temu vsa reč nekoliko pomirila. Videli so, da ga bodo sprejeli. Bodo sicer še godrnjali in šepetali, kljub temu pa ga bodo sprejeli. Počasi in zanesljivo se bodo sprijaznili z njegovo prisotnostjo in nemara celo postane čisto njihov.

A slab začetek je slab začetek. Ta je v spominu.

Še kri je puščal

iz bolnega telesa in vsesplošno boljjo ustavil. Za ta podatek je treba vedeti, sicer bo težko razumeti, zakaj so ga prenašali in sprejeli v tem težkem času. Pozneje, ko so se dogodki začeli tako presenetljivo in nenavadno razpletati, so seveda šepetali vse mogoče. Da je sodnika Josefa Albina in njegove kolege z okretnim jezikom in debelo mošnjo podmazal. Da je bil že tedaj v zvezi s skrivno skupino. Da je neki razlog pač moral biti, ker so ga v tem grdem času, vsem znamenjem navkljub, pustili toliko časa pri miru. In to je bil čas, ko res ni bilo mogoče kar tako popotovati ali se kar tako naseljevati. Ljudje so imeli še vse preveč dobro v spominu telesne in duševne bolezni, ki so v najtesnejši medsebojni zvezi leto za letom prihajale nadnje. Ni bilo leta, ko ne bi kužnih hiš zabijali, straž postavljali in trupel v jame metali, kajti ni bilo leta, ko vsegamogočni bog ni razlival svoje pravične jeze čez grešno deželo. In pri tem je imel neverjetno domišljijo. Zdaj je poslal konjskega mešetarja, zdaj usnarja, zdaj mesarja, drugič uslužbenca ali poštarja, tretjič živalce ali coprnice, da so vsem varnostnim ukrepom in vsej previdnosti prebivalstva navzlic svoje klice zasejali. Če ni šlo drugače, je poslal moder oblaček podnevi ali strupen vetrc ponoči. Skratka, ni bilo lahko in strah ni bil majhen, kadar se je grozna boljja pripravljala na svoj ples. In tako se je zgodilo nekega sončnega popoldneva, da so v koči na koncu vasi zakričali od groze, ko jim je mati umirala. Zakaj ženska je imela črno bulo pod pazduho in znoj na čelu. Zgrudila se je na dvorišču

in kar hropla in bledla, kar znenada. Eni so tekli po duhovna, drugi po zdravnike v mesto, tretji so se v hiše zaprli.

Kdo v tem trenutku ni pomislil na znamenja na nebu, ki jih zadnji čas niso tako poredko videvali? Na dan, ko sta bili na nebu dve stranski sonci. Glavno sonce je bilo blede, kakor da bi bilo bolno. Na noč, ko so videli krvav mesec, ki je držal v ustih ognjen meč in bič. To noč je neka žena porodila dvojčka: en otrok je bil črn, drugi pa bel. Na krvavo mavrico, na črne pse, na plameneče cerkvene stolpe, na vsa druga znamenja, ki so šla od ust do ust.

Morda je tudi Johan Ot na to pomislil, morda je tudi njemu kaj drhtelo in plalo okrog srca, ko se je z zdravniki iz mesta prerekal in gnal svoje in svoje. Učeni možje so hoteli žensko osamiti in vse njene stvari sežgati. Johan Ot pa je zatrjeval: to niso znaki, on je že videl bolezen. Edini in pravi vzrok je ta, ker je bolni organ prepoln krvi, ker se je tukaj zbirala gosta in črna in bolna kri. To kri je treba spustiti. Naj steče ven in v zemljo.

Znano je, da je v takih primerih treba spustiti kri iz žile na nasprotni strani od obolelega organa. Sem potem steče bolna kri. V redkih primerih je treba odpreti žilo na bolni strani telesa. Ta metoda je manj zanesljiva. Sicer pa je dokazanih trideset žil, iz katerih kri izpuščajo. Lahko odpro tudi bolni organ, lahko potlej v rano vstavijo pekočo travo ali zrno zdravilnega fižola.

Vse to je bilo zdravnikom znano, vse to so bili preizkušeni in dobri načini zdravljenja. Samo- bula je bila črna. V tem je bila vsa težava. A so sklenili, naj poizkusi. Naj prereže. Naj se dotakne. Naj prišlek pogine, če hoče.

Johan Ot je svoje storil. Žensko je dodobra razrezal. Res, potlej je slabela in bledela in čez nekaj dni umrla. Toda umrla je samo ona. Bolezni ni bilo. Znamenja na nebu so pomenila nekaj drugega.

Tako bi lahko končali zgodbo

o prihodu nenavadnega neznanca v naše kraje, kajti poslej si je pridobil zaupanje in je pač živel, kot so tukaj ljudje od nekdaj živeli. Toda nismo ga izvolili za to, da bi ga zdaj tukaj, med dobrimi in poštenimi ljudmi, pustili pri miru. Svoj kelih bo izpil do konca, do zadnje kaplje. Kajti za vsem tem, kako je začel, kaj je počel, za vsem tem se nekaj skriva. Stvari še daleč niso tako preproste, kot so videti na prvi pogled. Dogodki, ki prihajajo, bojo to dovolj zgovorno pokazali, čeprav morda nekoliko nejasno za tiste, ki so jim zapletene duhovne poti tuje.

Začelo pa se je tako, da je iz središča, iz prostora, kjer so se temačne kočure stiskale, prihajal nekakšen zmeden hrup. Klici, smeh, prerekanje, vse pomešano, čudna glasovna zmes, kadar se ljudje zbirajo ali derejo na kup, vznemirljiva. Lahko je pršelo in Johan Ot je bil ves blaten, ko je prišel pred cerkev. Tam je imel kaj videti. Čisto sključeni telesi, dva gola človeška zmazka in okoli njiju zmerjajoča, krohotajoča, tuleča, meketajoča človeška čreda. Eno od obeh teles je bilo žensko. Blatno in z obema rokama na svojem mednožju, ki je bilo tukaj glavni predmet posmeha. Počenila je

in vreščave ženske so še glasneje završile. Naj jo naskoči, so meketale, naj jo zdaj naskoči, kot jo zmeraj naskakuje in naskoči. Moški je gledal predse, roke je imel ohlapno spuščene navzdol, glavo dol, pogled dol, v blato. In ubog štrcljček bingljavček med nogami v tem mrazu in dežju. To je bilo plačilo za razuzdanost. Pravična kazen božje in človeške zakonitosti.

Skozi tiste mokre štrene je pogledala gor in Johanu Otu naravnost v oči. Žrlo mu je v zenice in žganje se je preselilo dol k drobovju. Stal je in gledal, kako se sramotilna orgija vseh poštenjakov naokrog brez konca nadaljuje. Poleg sebe je zaslišal nekakšno goltanje, hropenje, neko goltno, mučno, težaško izgovarjavo in videl je starca, ki ga je pogled na žensko do kraja uničil. Pohota ga je zdelala, goltal je in se grabil po trebuhu in prsih. Ot je čutil, da bi moral starca z vso silo udariti po temenu in ga pohoditi, da bi potem vsi skupaj umolknili in bi tudi njega zapustila tista toplota notri v drobovju.

Pa ni nič storil. Šel je proč. Nikoli ni nič storil. Zmeraj ga je kaj samo potegnilo in potlej mlelo.

Neki hudič ima prste vmes,

le to je mogoče reči, kajti ta dan se je moralo nekaj takega vanj pritakniti. Vso noč je ležal in gledal v temo. Ves temačni dan, vso blato, vsa čreda, dež, goli telesi, pogled skozi mokre štrene las, tiste žareče zenice, vsa pi-jača, ki jo je zvečer zil vase, vsa godlja se je prelivala in kuhala in gorela v njem. Proti jutru so začele prihajati spake, brez repa in glave, brez oblike in vsebine so hodile okrog njega, vanj in iz njega, da je vstal in butnil z glavo ob steno. To je pomoglo, a le za kratek čas. Ko je legel, je svet znova zavrtel svoje osišče in znorel prostor. Stopil je ven, da bi pogledal in potipal svoje zaščitne živali, a zunaj je pihal veter in nič se ni zibalo nad vrati. Podgana brez nog je izginila. Johan Ot je malo otrpnil in malo pobledel od groze. Šla je njegova varščina pred knezom teme, od nekdanj porok in mir njegovega domovanja. Šla je, kam drugam kot k hudiču? Vrgel se je na tla in brodil po blatu, vsak kamenček je otipal, a zaman, Johan Ot, zaman, živalce ni več. Tekel je ven, za hišo, v hrib, v gozd, za njim pa je veter majal krošnje dreves. Blodil je v temni noči, dokler niso začele mišice popuščati, dokler ni začutil, da se mu po telesu pretaka vodena, sluzasta gmota, dokler ni iztisnil iz svojega telesa žarenja in groze, ki mu je gnezdila v prsih in se pretakala po žilah v vse končiče. Mlahav, zbit, s sklonjeno glavo se je vrnil v svoje samotno domovanje. Vrgel se je na posteljo in si s pestmi pritisnil očesni zrkli. V zenicah mu je plamenelo. Tedaj je sunkovito odmaknil roke. Gori za hišo je gorelo dračje. Rdeč sij je segel čezenj. Johan Ot je vedel: neki hudič ima prste vmes.

Nič ni skrito, vse je očito,

kajti to je vedel še nekdo drug. Stal je pred hišo, črno obleko je imel do peta, črn obraz, lase, knjigo v rokah. Prijazno se je smehljal in gledal v rdeče oči in razvlečene poteze obraza pred seboj, v zmaličeno in razmehčano podobo Johana Ota, nočnega potnika. Z vami je narobe, je rekel, z vami je hudo

narobe. Vaše neznane poti v pozni uri, vaš obraz včeraj pred cerkvijo, ogenj za vašo hišo. To so znaki. Vedeti morate in zaupati morate. Nas ne zanima, od kod in kaj, nič ne sprašujemo, a tu smo budni, tu in zdaj, zato nas zanima vsak: zakaj. Mi smo obveščeni ljudje, mi smo na preži in vemo, da so to nevarni znaki. Vsaka blodnjava je znak, vsak nemir, ki človeka preganja. Zato je od vas odvisno, da se uklonite naši pomoči, da uredite in ščitite zmedo v sebi, z našo skupno močjo, s pomočjo svetega Duha, uničite, kar je nečistega. Bežite, je rekel, neprestano bežite. Pred kom, to povejte, pred kom. Ne gre za to, da pošteni ljudje znamenja in podatke primerjajo med seboj, da ste bežali z gornjih krajev in ste bežali s Kranjskega, da tam joka in tarna vaša družina, vaša kri vpije po očetu. Gre za to, da bežite in za vašo hišo ponoči plamení in sije. Postali boste plen. Rad bi vas opozoril: v naši deželi se zbirajo nevarne nočne skupine. Znaki so, da boste tudi vi kmalu zraven. Svarim vas: v hiši je urok, v vaših knjigah nejasna znamenja. Vi blodite, je rekel, v blodnjavah in navzkrižjih ste. Pri nas so skupine in ognji. Povsod plameni in sije. Jasno besedo vam povem: *Ce je kje kakšna dežela, v kateri vlada knez temine, ki širi svoja povelja prek alkimistov, čarovnikov in prerokovalcev, potem je to naša.*

Johan Ot je luknjal črno postavo s svojimi krvavimi očmi.

Je sum? je rekel, je kak sum?

Je lahek sum, je težek sum, je neizpodbiten sum?

Ne, je rekel smehljaj. Sploh ne. Dobro ste seznanjeni. To so že stopnje naše zakonodaje. Tako daleč še ni. Je pa svarilo.

Zmeraj več podatkov

so imeli pošteni ljudje, zmeraj več podatkov, čeprav ni jasno od kod in četudi nihče ni vedel, kje se ta dejstva tehtajo in potrjujejo. Prav je slišal odposlanca: z njim ni bilo v redu. Namesto da bi mirno živel in užival zaupanje tukajšnjega prebivalstva, je kar naprej nekaj ponočeval in nekakšne stike z ljudmi dvomljive vrednosti navezoval. Sam je bil kriv, sam si je kahal svojo usodo. Kaj mu je bilo treba v židovske hiše hoditi in z zdravniki ven in ven razpravljati o boleznih, zdravilih in zagovorih zoper nje. Kakšna peklenska radovednost ga je gnala, da je sodnika Gregorija Pregla o zasliševanjih štifatarjev in drugih hudičevih upornikov spraševal? Zakaj je cenjenemu in izobraženemu zdravniku Ivanu Gemmi vso noč ob vinu razkladal in zatrjeval, da je skrivni napis:

S A T A N
A D A M A
T A B A T
A M A D A
N A T A S

poln globokih pomenov in zanesljivo varstvo pred to ali ono boleznijo? Zakaj je istemu pripovedoval, kako se ljudstva pred velikimi nesrečami in žalostmi polašča blazen obup, da prenehajo vsi božji in človeški zakoni,

da prenehajo vezi med zakonci, med starši in otroki, med brati in sestrami? Da človek pred obličjem kužne smrti postane zver? Da je na neki svoji poti v nekem takem trenutku videl pivnice polne ljudi, ki so kljub strogim oblastnim odredbam razuzdano pijančevali in občevali vsevprek in se je iz beznic razlegalo neubrano kričanje in petje. Da so kakor blazni plesali mladi in stari in se je vmes slišalo bridke zasmeha in strašna bogokletstva? Da so se brez sramu javno vdajali najostudnejšim zablodam? In kaj mu je bilo, navsezadnje, treba grajskega pisarja vprašati, če so si prekrščevalci med seboj res kot bratje in sestre?

Vztrajni šepet je kmalu stekel od izbe do izbe in dejstva so vse jasneje risala sliko molčečega prišleka, vse več se je vedelo o njegovem življenju in dejanjih, o mislih in sanjah, o zvezah in sovraštvi. Še leto ni bilo naokoli in že so preskušeni informacijski kanali sprožili vrsto zanesljivih podatkov.

V kakšni zločinski luknji je moral odrasti. Mati kurba, oče konjski mešetar. Hudič je bil zraven tako rekoč v zibelki. V gornjih deželah je zgodaj skusil ječo. Služil je različnim gospodom, zdaj tistim prave, zdaj tistim krive vere. Nikoli ga ni dodobra ogrela luč prave resnice. Po romarskih poteh je hodil? Zakaj? Z dobrim, spokornim namenom že ne. Ženo je imel in otroka, a nekaj ga je gnalo proč in po svetu. Kaj, tega še niso vedeli. Lahko pa so sklepali. Za hišo je gorelo in ogenj se je sam pogasil. Izginila je podgana, žival brez nog. Po telesu je imel brazgotine, v njem žareč ogenj. To so povedale njegove oči pred cerkvijo. Spomin mu je mešal štrene, zdaj je rekel tako, drugič drugače. Za ženskami ni kaj dosti gledal, pred cerkev pa je pritekkel, ko je bila tam oznanjena in izvršena kazen vsled razuzdanosti. Izginjal je v neko židovsko hišo v mestu. Z zdravniki in drugimi učeniimi ljudmi je dolge noči ob vinu razglabljal. Kaj, to se je kmalu zvedelo. Celo to, celo to je zatrjevala vsa Klančnikova družina: neki večer je nad njegovo hišo lebdel oblak mrčesa raznih ostudnih oblik in glasov.

Kod pa je hodil ponoči?

To vprašanje, najvažnejše vprašanje pravzaprav, se bo samo po sebi kmalu razjasnilo. Vse preveč teh govoric se je pletlo in ovijalo okrog Johana Ota. Morda res kdaj zmedeno, morda res v nasprotujočih in ne docela logičnih različicah, a podatki so se grmadili in govorilo se je, in to nikakor ni bilo dobro. Kajti govoril ni kdorkoli, govorili so tudi že pošteni in pokončni ljudje. Komu je treba verjeti, če ne njim?

A zdaj je bil opozorjen. Dovolj jasno mu je povedal mož v črnem. Zdaj bo treba čakati in opazovati. Nekaj se bo zgodilo. Nekam ga bo potegnili.

V takem času

ni bilo dobro, če se je o človeku preveč govoric, obvestil in podatkov širilo. Nekdo jih je rešetal in čistil. Čvek in pleve zavrgel, dejstvo in krivoverni sad obdržal. Stvari sploh niso bile preproste. Johan Ot je bežal, o tem ni bilo nobenega dvoma. Prav gotovo pa je tudi to, da je prišel v te kraje iskat svoj mir. Hotel je piti in jesti in se potikati naokoli. Tega miru ni bilo ne tukaj, ne v njem. Žgalo ga je v prsih, viharilo je zračni prostor okrog njega.

Kajti znano je, da v zraku niso samo klice bolezní, da so v vetrovih in vrtin-
cih tudi mračne zamisli, ki jih zli duhovi razpošíljajo po vesoljnem člove-
škem prostoru, da se, sam ne veš kdaj, zalezejo vate. Navsezadnje pa si je
svoj kotiček za mirne dni prav slabo in nesrečno izbral. Je nemara mislil,
da imajo ljudje dovolj svojih težav, saj jih nadlegujejo vse zemeljske in
vesoljske zablode in dobre moči, ki se z njimi bojujejo, toliko težav, da se
za prišleka še brigali ne bodo. Pa je bilo ravno narobe: preveč slabih
navad je imel, preveč čudnih stvari se je dogajalo z njim in okoli njega, da
bi ga lahko kar tako prezrli.

Kajti v deželi je bil res sij in res je plamenelo. V tem se mož s smeh-
ljajem in črno knjigo sploh ni motil.

V deželi je res iskal svoja oporišča knez temine in pravični ljudje so
se morali bojevati z njim z vsemi silami in sredstvi. Zato je znani in dosledni
poštenjak, sodnik dr. Andrej Barth obtožil Margareto Klajdič in neko staro
Julijano, da sta se shajali s hudičem, delali bolezní in se satanu gnusnemu
vdajali na vse mogoče načine. Margareta se je nekaj obotavljala s prizna-
njem, pa jo je modri Andrej Barth dal nataktni na natezalnico in resnica
je bila tu. Julijana je v ječi umrla, Margareto pa je dobri sodnik pomilostil:
ni je, tako polomljene in potrgane, sežgal, kot je pošteno ljudstvo pričako-
valo in terjalo. Odsekali so ji glavo in jo šele potem sežgali.

Šest mesecev pozneje pa je v mestu sodil znameniti sodnik Lampretič
Urši Kolar. Ravno ta proces je privedel do presenetljivih odkritij in pokazal,
kako je pravzaprav zlo v tej deželi razširjeno. Zmeraj nove in nove ženske
in moške gnusne stvore je Urša Kolar odkrivala, ko so ji vliвали na noge
raztopljenega loja in zmeraj bolj satanske poteze je zadobival tudi njen
obraz. Izkazalo se je, da se ta zalega skriva povesod, med Uršinimi znanci
in sosedi, med meščani in trgovci, med ljudmi, ki jim nihče ne bi prisodil
nevarnih in heretičnih nočnih početij. Zlasti pa je bilo veliko zalege med
nenavadnimi ljudmi, manj znanimi, z manj ustaljenimi življenjskimi nava-
dami. In zmeraj večja potreba je bila po odkrivanju in uničevanju tega mr-
česa. A začuda je tudi Uršo Kolar doletela sreča in human postopek. Tudi
nje niso žive sežgali. Najprej so jo ob kolu zadavili.

Proces proti Urši Kolar je seveda zaradi njenih zanesljivih pričevanj
potegnil za seboj nove preiskave in postopke. Trud in delo Lampretiča in
njegovih nista bila brezplodna. V mestu in okolici so po detaljnih izpraše-
vanjih odkrili veliko moških in žensk, ki so v zvezi s hudičem storili nešte-
vilna hudodelska dejanja; tatvine, uboje otrok, požige, povzročitve bolezní
in neurij itd. Nekaj so jih utopili v reki, ki teče skozi mesto, druge so
sežgali, tretjim so prizanesli in so jih samo do smrti prebičali, nekateri pa
so jim na rokah izdihnili. Njihova trupla so potem na samotnih in neposve-
čenih krajih zakopali.

Četudi je bilo delo nadvse uspešno, pa zlo še ni bilo do kraja izkore-
ninjeno. Ponoči so izginjali otroci, podnevi je crkavala živina. Zdaj je gorelo
tu, zdaj tam. Zdaj so krvavo potolkli tega, zdaj onega poštenjaka.

Veliko zla je bilo.

Tema in plamen in kri vsepovsod, v ljudeh pa skriti in hudi nameni. A kar je bilo najhujše: zbirale so se skupine, ki jim je bilo težko priti na sled.

Nemiren korak je imel

nekega dne, ves dan tak nemiren korak, v gozdu, na polju, v hiši. Vročina mu je pritiskala na lobanjsko lupino, da se je spodaj vsa možganska gmota tajala in pretakala in je imel od tega čisto zamegljen pogled. Ne tja ne tod mu ni ugajala pot, povsod je slutil ovire, povsod stičišča nevarne zablode v sebi, zaščite nikjer. Gibal se je še zmeraj prožno, a čutil je, da tudi telesno tkivo popušča, da se pod kožo žilava moč razpušča, da mu srce bije glasneje in hitreje, da ne bo mogel, ne bo mogel, ne bo mogel nečesa vzdržati.

Skušal je teči, pa so mu noge odpovedale. Skušal je sedeti, pa ga je neznan nemir dvignil pokonci.

Ni šlo, prav nič. Šel je noter in se razlezel po postelji in prisluškoval utripanju in migetanju svojega telesa. Nekaj se je dotaknilo njegovega lica, a bilo je tako mirno in tiho in omamno, nežno, da se sploh zdrznil ni, da ni planil na noge ali zavpil od groze ob tem vlažnem dotiku.

Nič podobnega ni storil. Bilo je tako tiho in vlažno in prijetno, ko je šlo čez obraz, čez čelo, čez oči, skozi lase, mu seglo k prsim in vanje, zlezlo v razbijajoče srce, v vsako nemirno vlakno njegovega telesa, shladilo vročo kri, potišalo in umirilo vse glasove njegovega telesa, da se je mirno in samodejno pogreznil v sen.

Globok sen.

Johan Ot je bil v dosegu čarovnih moči.

Ko se je zbudil, je bila noč. Tako je videl najprej temo, najprej okno, v katerem so migetale zvezde sanjave, najprej črn strop svojega bivališča, najprej svoje mirno in zleknjeno telo, najprej svoje mlahave roke ob njem na ležišču. To je videl najprej, potem pa je zagledal tiste vroče zenice, ki so mirno priklenile njegov pogled nase in šle dalje in dalje, vanj in noter, videl je te zenice in že je bil čisto in ves v njihovi oblasti. Zraven so bile, da je sapa toplo dihala v njegov vrat in da je telo pokorjeno in srečno ždelo v prostoru; brez njegove duše, brez krvi in žarenja, brez bitja in utripa.

Ta hip je trajal zelo dolgo. Potem je vstala in v blisku spomina je videl njeno razžaljeno telo, sključeno tam pred cerkvijo, sredi množice poštenih žena in slišal je goltno hropenje poštenega starca, ki je zdaj prav blizu njega nekje v sobi glasno dihal.

Naenkrat se ni več čudil. Bila je tukaj, v tem prostoru, polnem prikazni in glasov, in naenkrat je videl, da je to edini mogoči svet. Bila je tukaj in tako so bile stvari do konca preproste.

Ta hip je trajal zelo dolgo. Potem je vstala in hodila sem in tja, on pa je kar naprej videl njeno golo, razžaljeno, blatno telo, lepo telo je videl, vse hitreje je hodila sem in tja, vsenaokrog so pogasili luči. To je bil čas, ko so zapirali cerkve, zmeraj hitreje je hodila in prostor jo je uklepal, hotela je ven, vanj pa je prišlo nekaj tistega nemira, ki ga je čutil čez dan,

nemira, ki je zorel v ta trenutek, a zdaj je bilo drugače, čisto drugače. Prišla je ponj, je rekla, pojdi, z menoj nocoj, čudna znamenja je risala v zrak in se sklanjala čezenj: ti si naš, je rekla, vemo, da si naš, pojdi z menoj, boš videl, kje je prava resnica, prava podoba duha in sveta.

Zunaj so pogasnile luči.

To je bila ura zbiranja.

Stopil je za njo čez prag. Zunaj je bila topla noč. Veter se je vlekel skozi temo. Johan Ot je čutil, kako se premikajo skladja prostora, izgubljal je ravnovesje, ko je tipal za njo. Ona pa se sploh ni ozrla, zamaknjeno je zrla predse in šla jasno svojemu cilju naproti.

Gori v hribu je videl nekaj svetlobe in kmalu za tem molčečo skupino ljudi, z baklami v rokah. Stopila sta mednje in rahlo, prijazno mrmranje je bilo bratski pozdrav. Lučke so prihajale od vseh strani, iz gozda, čez travnike in polja. Za vasjo so se prižigale nove in se zlivale v kače, ki so hitele k istemu cilju. Zdaj je Johan Ot stopil v vrsti, zaslepljen od migetajočega plamena pred seboj, zaslepljen od njenega telesa, ki je živahno valovilo v hoji, poslušal je sopenje in šumenje vetra v krošnjah dreves.

Prišli so do travnika visoko gori v hribu. Pred njim je stal moški in nekaj govoril. Johan Ot ni slišal niti besede, videl je ustno votlino, ki se je odpirala tik pred njegovimi očmi, na vseh straneh je slutil premikanje. Ta slika: temna ustna votlina tik pred očmi, naokrog pa migetanje lučk in zadaj drobne postave, ki od vseh strani hitijo bliže in bliže. Na sencih mu je pritiskalo bobnanje te premikajoče se tišine, da je segel z rokami gor k glavi, k lasem in zaril prste vanje.

Zadaj za to jamo ust, zob in jezika, zadaj za temnim obrazom, ki mu je na vsak način nekaj govoril in razlagal, je gorel velik ogenj. Prihajajoči so metali vanj svoje plamenice in se razpostavljali po vseh koncih vidnega ravnika, največ na robu, na obronku gozdne jase, da so se zlivali s sencami, ki so migetale vsepovsod naokoli.

Zdaj se je tisti, ki je kričal vanj, v njegovo čelo, v oči, v otrpli obraz, nenadoma obrnil in se sklonil k zemlji. Nevidna sila ga je potegnila niže in niže, da so mu noge trepetale, vleklo ga je dol z vse večjo močjo, dokler se ni zgrudil, pokleknil, pritisnil glavo k zemlji. Vsa množica je sledila ukazu iz naročja zemeljske gmote in tudi Johan Ot je čutil, kako ga vleče k tlom.

Ko se je sklanjal, ga je za trenutek preblisnila kot rezilo ostra misel: ali tu, ali spodaj v zemlji? Položil je glavo, kakor na tnalno, s široko odprtimi očmi je gledal v plameneči ogenj in tedaj je slišal:

spodaj je bilo gibanje in zamolklo bobnenje.

Slišim, je v tistem trenutku zavreščala ženska s spuščeni lasmi in divje zaplesala okrog ognja. Sence so odgovorile in vstale in od vseh strani hitele k njej, k ognju, v poskok, k plesu.

Visoko v zrak je dvignila goreče srce in ga položila poleg ognja. V tistem trenutku se je z bližnjega hriba zaslišalo zvonjenje, ogenj pa je zaplamenel visoko do krošenj dreves.

Pognala se je skozi plamene in se osmojena sesedla na drugi strani. Temne sence so zdaj divje švignile skozi sij in druga za drugo odhajale, objete, k robu gozda.

Na zatilju je začutil vlažno roko, mehko mu je šla za srajco in ko se je obrnil, je videl žarenje tistih zenic, v katerih je zdaj odseval plamen in se pretakal notri po zrklih.

Ko bi vedel, kam je stopil to noč,

ne bi tako dolgo in ubito kot kak bledi mrtvak spal do srede belega dne. Popoldne je povaljan in zmeden hodil okoli in spet ni prav vedel, kam hoče korak, kaj misel melje v svojih norih vijugah. Pijače je hotel, pijače. A s pijačo sam v takem trenutku, to je še slabše. Odšel je v krčmo ob mostu. V njej so se zbirali popotni ljudje, stražniki, pisarji in drugi uslužbenci mestne uprave in pošte, pač takšni, ki so od nekdaj hodili v krčme in vse večne čase bodo. Ko je vstopil, je čutil nekaj tišine, ki je nastala ob njegovem prihodu, nekaj stikanja glav. Sedel je k stražnikom in brž videl, da nič ne bo z njegovim junačenjem in zgodbami o bitkah in vojnih pohodih. Umaknili so se na drug konec. Sam je ostal na koncu mize. S pogledom je luknjal obraze v prostoru: kdo je bil zraven sinoči? Konjski mešetarji v kotu so motovilili s svojimi močnimi rokami in od vina težkimi glavami. Eden med njimi je potlej govoril, tuji trgovec s sosedne mize pa mu je vztrajno pritrjeval. Ustno izročilo, najsodobnejši komunikacijski pretok obvestil. Nova štifta spet dviguje glavo. Strahotna bogoskrunstva. Podtalna organizacija s svojo centralo pri samem hudiču. Udje so povsod, med rajo, meščani in gospodo. Po hribih gori. To je začetek. Zdaj se zbirajo. Potlej boj, uboj, ogenj, prevrat. Niso še dovolj polne temnice. Še premalo jih je dobilo prste med palčnike. Molčijo kot grob. Hudičevske zveze. Kdor je zraven, temu ni izhoda. Z druge strani črna gospa Pest svojo roko v deželo moli. Cestne zapore. S tretje prihajajo kresne noči. Čarovne. Nevarne.

Malo se mu je vrtelo od vina in vseh podatkov in čudne groze, ki so jo širili ti obveščeni ljudje iz kraja v kraj. Hotel je plačati in oditi, ko ga je znana roka potrepljala po rami. Pogledal je gor in tam pod stropom, v temi, je bilo koščeno lice doktorja Ambroža, magistra zdravilstva, poznavalca logike, fizike in dobrih vin. In zdaj, je rekel Ambrož, zdaj boš potreboval svoj amulet, kako si ga že napisal? Je namignil z roko, pomežiknil z očesom tja v kot: slišiš to zmedo, to blodnjavo, ki svet preplavlja. In ti si sam. Še stražnik več noče s tabo sedeti.

Le magister Ambrož, le umni gospod, ki ga vsak potrebuje, le ta je še sedel k Johanu Otu. Da se vse izve, je rekel za mizo, da je zanj slabo, od vsega začetka slabo, prav od prihoda. Od dolgih noči z vinom, ko je čudne stvari govoril in spraševal, še bolj od dolgih noči, ko je kdovekje blodil v samotnih goščavah.

Ali ve, je rekel, ali Johan Ot ve, kaj je to ris? Kaj je risija? V teh krajih nekateri hodijo na kresno noč in opolnoči h križem na razpotjih. Ne, to nič nima s štifto, to tudi drugi pošteni kristjani počnejo. Kdor si upa,

kdor je pogumen, seveda. Opolnoči gre tja, ki je drzen, in tvega in kliče hudiča. Z leskovko krog v zemljo zariše in vanj stopi. Ko je notri, hudič pride. Prinese denarja, vsega, kar si človek poželi. Toda, stvar ima svoj: ali-ali. Kdor zbeži, kdor se splaši, kdor hudiča z rožnim vencem ne tolče, kdor v risu ne vztraja, temu ni pomoči. Njegova duša bo šla. Zato: ostati v risu ali vse izgubiti.

Magister Ambrož je zmeraj njegove besede poslušal, njegove zgodbe z njegovih poti, njegova izkustva in njegove misli sledil. Dolge noči ob vinu. Zdaj je prvič le on govoril. Samo to je povedal in se poslovil.

Tako je Johan Ot bolščal v tisto svoje skisano vino in mislil o zgodbi in nazadnje razumel. Zdaj ve, kam je stopil to noč.

V ris je stopil.

Štajerska Karolina

je resna zadeva, ki jo je kmalu moral spoznati. Zato se ni čuditi, če se mož v črnem in z bukvami pod pazduho, z molitveniki, katekizmi, zakoniki, ali kaj je že bilo, če se ta mož tokrat sploh ni več smehljaj. Nič več. Tudi gnjat, ki jo je Johan Ot trgal s svojimi zdravimi zobmi, je odklonil. Gledal je te bele zobe, ki so grizli in žvečili vlaknaste živalske sestave, in bolj ko je gledal to enakomerno in pravilno premikanje, bolj se mu je vsa reč zdela nenavadna, če ne sumljiva, tudi s te plati. Kdo ima take zobe? Jaz jih nimam. Čudno, zelo čudno.

Ot ga je pustil sedeti in čakati. Nič ni spregovoril. Mož pa je bil miren in hladen kot kača.

Potem si je Johan Ot z rokami razmazal mast, ki se mu je cedila po bradi in gledal vanj in čakal, kaj bo mrzlokrvna prikazen v kotu rekla.

Mrzlokrvna in črna prikazen z bledim obrazom pa je tam na svojem koncu mize bobnala s prsti. Kajti mož je dobro vedel, da je znameniti trenutek napočil, da se zdaj pač začinja. Zato je bil nekaj časa še kar tiho, potem pa je le spregovoril, skoraj šepetaje.

Bilo je svarilo, je rekel, in zdaj sem tukaj drugič. Najbrž tudi zadnjič. Zdaj ne gre za pomenke, ampak za resne reči. Zdaj sploh ne opozarja, sploh ne svari. Zdaj pove samo, kaj je zakon. In zdaj ga mora seznaniti z dejstvom, da je v tej deželi veljaven zakon, ki se imenuje Štajerska Karolina.

In ta zakon govori v členu 109. Vzel je knjigo in bral:

Člen 109.

»Če stori kdo ljudem s čarovništvom škodo ali kvar, naj se kaznuje od življenja na smrt in naj se taka kazen opravi z ognjem, če pa uporablja kdo čarovništvo, ne da bi napravil s tem komu škodo, naj se kaznuje po okolnostih, sodniki pa naj uporabijo nasvet, kakor je to predpisano.«

Papirji so mu malo drhteli v rokah, malo pa je drhtel tudi Johan Ot. Kaj pa imam jaz s tem opraviti, je rekel Johan Ot čez čas. Ta pa ni nič odgovoril. Samo svoje je prebral.

Šale je zdaj konec,

to je Johan Ot dobro vedel. Štajerska Karolina ne pozna ovinkov, pred-sodkov in milosti. Njena pot je nagla in ravna. Tako ga je že zdavnaj obve-stil in seznanil sodnik Gregorij Pregl v noči tihih in vztrajnih pogovorov. *V začetku je sum in ta sum se zapiše in pomni. Je lahek sum, je težek sum ali je neizpodbiten sum.* Zdaj ni bil čas, da bi razmišljal o kodifikaciji te dežele, o zakonitih ravninah, vijugah in možnostih. Prav nič več ni bilo po-membno, kateri izmed sumov leži na njegovih brazgotinastih plečih. Kajti za Karolino so znaki dovolj. Zelo hitro se odloči za svoje *stopnje: pripravo, dokazovanje, posvetovanje z razglasitvijo sodbe in izvedbo kazni.*

Čas je, da se vzame v roke, da svojo usodo sam odloči.

Čas je, da počaka na noč.

Bratje so s teboj, sestre tudi,

je rekel neznanec, ki je pod večer škrebiljal po njegovem oknu na tisti strani hiše, ki je gledala v gozd. Skupina je trdna, nihče ne ostane na cedilu. Ampak mene ne držijo za druženje z ustanovniki, je rekel Johan Ot, meni nekakšno čarovništvo pritikajo. Se motiš, je rekel neznanec, novo štitfo pre-ganjajo, nje se bojijo, našega starega globokega, temeljnega verovanja, na-šega neuklonljivega bratstva. Johan Ot ni vedel, da je član kakšne skupine, kakšnega bratstva, ki svet po svoje in noro in z ognjem in bičem in vero spreminja. Kdor je z nami tako noč, je rekel neznanec, je naš brat. Mi ga rešimo, vselej ga rešimo, četudi je zoper njegovo voljo. Z nami si bil, naša vera, moč našega zaupanja te reši, naša volja, naša edinost, naša skupnost. Preveč takih besed je bilo.

On je samo za tisto žensko hodil, njega je samo nekaj gnalo, on je samo bobnenje slišal, on nobenega programa, nobene listine ni s svojo srčno krvjo podpisal.

Preveč takih besed.

Preveč hlastno je govoril, da bi Johan Ot verjel v kakšno pametno in učinkovito združbo.

Hlastača je pustil zunaj in odšel v hišo.

Nikogar, nikogaršnje pomoči, sam bo svojo pot krčil skozi vesoljno zmešnjavo.

Kupček možganov je bil majhen,

v njem so bili strahovi, spake in skrite zaveze. Toda ta hip je bil kupček prožen, dobro prekrvljen, delal je naglo in preračunljivo. To je bil trenutek, ko je Johan Ot vedel, kam s seboj, kaj s seboj. Misel je delala izključno v obrambne namene, izključno njemu v korist.

Obtožili ga bodo, o tem ni dvoma, še nocoj ga morda primejo. Morda je to že *stopnja priprave*. Bil je s skupino skakačev. Zdaj je v zavezi nove štitfe. Kaj ve o njih. Malo ali nič. A bil je z njimi. Skakali so skozi ogenj, prisluškovali govorici zemlje. Gledali so goreča srca. Na gozdnem obronku, v mehki praproti je grešil z razuzdanko, ki jo je že doletela zaslužena kazen

pred cerkvijo. Hudičevega ognja mu je nasula v drob s svojimi žarečimi zenicami. To bo povedal, če ga primejo, če pride v *stopnjo dokazovanja*. Vzeli so ga v bratovščino, v nevarno, prekucuško družčino. To bo povedal, če ga primejo in še marsikaj drugega. Sam ni vedel, kako je prišel mednje, kako od tam, a to zdaj sploh ni več pomembno. So še druga znamenja in drugi dogodki, v katere bo nedvomno vpleten, če ga primejo. Bal se je zlih duhov, zato je imel podgano brez nog obešeno nad vrati, a kako bo stvar razložila slavna *iustitia* z Lampretičem na čelu, to je drugo vprašanje. Povsod so usodni dogodki. Po deželi gorijo grmade, samotni potniki najdejo smrt na najbolj nenavadne načine. Živina crkava. Bil je tujec. Kazen bo razglašena. In opravljena. Pravični Lampretič čaka nanj s svojimi možmi, ki so plačani po znanih cenikih: od števila vbodljajev z iglo, od števila nasaditev na čarovniški stol, od vsega hudega, kar boli, peče in lomi kosti. Če ga primejo.

Zjutraj

je bil Johan Ot že za devetimi hribi. Konju je spustil povodce in utrujena žival je zadovoljno stopala po gozdnem obronku, da je ob mečih čutil njeno toplo, prijetno, utrujeno valovanje, rahlo natezanje kit in mišic, drgetanje kože in gladko planje zdrave krvi pod njo.

To jutro, to drhtenje rosnih kapljic na listju, sveže, sveže; meglica, ki se je prelivala spodaj ob zemlji, grmičevje, potok, nikjer nobene poti, prava znamenja svobode, v katero je zdaj jezdil Johan Ot, prostranstva, ki se je na vseh koncih odpiralo njegovim očem, sama odprtost vsepovsod. Za njim pa noč te dežele, z vsemi njenimi hudimi dejanji, plameni, ropi, čarovnicami, verovanji, zlimi duhovi, ki jih zemlja skriva v svojem naročju, ki se pretikajo okrog hiš vsako uro dneva in noči, ki lezejo ljudem pod kožo in v srca, ki obsedajo živali, da žalostno poklekajo na prednje noge. Vse to je za njim, vsi sodniki in zdravniki, stražniki in kmetje, vsa poštena sosesčina, mož v črnih oblačilih in njegova prekleta neumna Štajerska Karolina s svojim stodevetim členom vred, vsi sumi, vse stopnje, Lampretič in njegovi možje z njihovimi ceniki, štiftarska bratovščina s svojimi verovanji in programi in ognji in biči in skoki in občevanji. Vse, vse za njim.

Pred njim pa to jutro z belim, umitim cerkvenim zvonikom na ozadju slike, z modrim nebom, v katerega rišejo prvi sončni prameni svoje zlate barve, jutro z nočjo bega, obupnega jezdenja za seboj, to jutro začetka.

Beg, ta užene tesnobelega hudiča v prsih, požene klice urokov iz krvi, strah, zalezen v kosti. Zdaj zdaj bo začel znova, zmeraj znova, zmeraj zjutraj, zmeraj od začetka. Nemara se napoti v neko drugo deželo, kjer se toplo in tako jutro svetlobe smeji, kjer so lepe in dobre božje poti, nemara ga bo korak zanesel nazaj v gornje gorate kraje, kdo ve?

Kdo ve uro in dan, ko bo stopil z umitim obrazom, z nočjo za seboj in svetlim dnevom pred seboj, z jasnim srcem in čisto mislijo v svoje do-movanje.

To je bil čas odrešenja, trdnih sklepov, umitih trav, novih poti.

Opoldne

istega dne je Johan Ot izza devetih hribov po istem gozdnem obronku korakal nazaj. Le da je bilo zdaj sonce visoko na nebu in so se mu odpirale vse pore utrujenega telesa. Teklo mu je po sencih in čez obraz, pred očmi pa je imel samo požgano travo, nobene rose, nič hladu, samo bleščavo in vročo, sparno prst na poljih, ki so se svetlikala na ozadju novega prizora.

Tako je Johan Ot stopal nazaj s sodnima stražnikoma na levi in desni in z izmozganim kljusetom za seboj.

Nad njihovimi glavami se je zbiral roj smrdljivih, debelih, vsiljivih muh, ki so se lepile na potne obraze, lezle za srajco in pod kožo, silile v telesne razporke, sesale sluz in pregreto, počasno kri Johana Ota, da bi potlej spodaj pod kožo nadaljevale svoj peklenski brenčeči ples.

To gomazenje je bilo neznosno. Ot je hotel v gozd, kjer je temno in hladno, a nevarna tipa na levi in desni sta se njegovim predlogom in priprošnjam prijazno hahljala.

Še prevroče ti bo, prijatelj, je rekel prvi, in to kmalu.

Nič ne bo pomagalo, ker si z najinimi tovariši vino vase zlival, še prevroče ti bo, je rekel drugi.

Ko ti bo igla lezla za noht, je rekel prvi.

Ko ti bo raztopljen loj tekkel po nogah, je rekel drugi.

Ko ti bo počila kost in hreščala čeljust, je rekel prvi.

Ko te bojo podaljšali, je rekel drugi.

Ko ti bojo, čisto na koncu, zakurili pod nogami, je rekel prvi, takrat ti bo zadnjič vroče.

Ko bom nekomu zlomil in razbil in pregriznil gobec, je rekel Johan Ot, a se mu je že v naslednjem trenutku zlomilo v očeh nekaj svetlobe in teme, kajti zadaj na lobanji je votlo počilo in potem je daleč gori, čisto poleg sonca videl sredi bleščave mastni obraz, ki se je nekaj režal in nekaj odpiral usta za govor.

Kaj pravi? je potem slišal zelo od daleč in zelo hreščavo reči tisto ustno votlino.

Tisto babo kolne, je slišal drugega odgovoriti, jaz bi jo tudi na njegovem mestu.

Da sem to rekel, je mislil Johan Ot, da sem zdaj v tem snu, po tem surovem in brezpravnem udarcu po moji glavi, ki je zdaj glava brezpravne in zločinske in več kot zločinske živine, da sem zdaj o tisti prekleti, umazani babi govoril?

Sonce je peklo mimo črnega obraza pred njimi, ki je bil prav tak, kot tisti temni obraz z velikim plamenom v ozadju, to sonce je peklo, da so bila usta suha in možganski svotek zlepljen in polzeč. Muhe pod kožo pa so čisto znorele, zdaj so silile že globlje, v lobanjsko tkivo in v očesne dupline in po žilah k srcu in mehkim organizmom v telesu.

Dogodki zdaj tako po svoje tečejo

tako nepričakovano in vendar tako po zakonih nature, da nam pač ne preostaja veliko časa za premišljevanje in pojasnjevanje. Zato si

prihranimo premislek za pozneje in zdaj pustimo Johana Ota njegovi prihodnosti, kakršna ga pač čaka proti njegovi in naši volji in za zdaj pojasnimo le eno stvar. Le to, da Johan Ot prav zagotovo ne bi bil v tako nedrednem spremstvu, ki ga s palico tolče po glavi, kadar se mu zahoče, da potlej leži tam v soncu in mu muhe gomazijo povsod po mehki notranjščini; prav zagotovo ne bi bil na poti k poštenemu šefu justice in preiskave, k sodniku Lampretiču, ko ga ne bi izdala njegova pohlepna nprav, o kateri smo doslej prav malo vedeli.

Rosno jutro, v katerem je jezdil svoji svetli prihodnosti naproti, je pač kmalu minilo. Prišlo je sonce, z njim pa prazno in lakota v želodcu, kajti ubežnik je vzel s seboj le malo hrane, denarjev in dragocenih reči že, orožje tudi, hrane pa v ubežni naglici in pomanjkanju tovrnega prostora prav malo.

Tako se je v črevesju oglasilo prazno, ki je bilo zmeraj bolj glasno, na ozadju jutranje slike pa so se razkazovali novi in novi beli cerkveni zvoniki z vasicami, nagnetenimi v kupčke pod seboj. Dolgo je gledal in stal. Nekaj hrane je še imel v malhi, a za koliko časa? In konj? Kako daleč je pravzaprav prišel? Kako dolgo se bo še izogibal vasem? Vso moč ježe, prav daleč bi moral biti. Če ni zgrešil poti, če je le na pravi poti? Tako je gledal in stal in se bal, malo je kolebal, potem pa je natura s svojimi neodložljivimi potrebami zmagala.

Čisto blizu, na položnem pobočju je stala hišica, v njej pa je bilo prav gotovo kaj za mlaskajoča usta, polna lin, polna večne pogoltne sle po grizenju, žvečenju, požiranju.

Okrog je bilo tiho in prazno. Idilično je smrdelo po človeškem in živalskem dreku. Torej živijo v njej ljudje, torej prebavljajo in če prebavljajo, tudi žrejo. Zato ni več razmišljal. Konja je pustil spodaj.

Stopil je naprej in noter.

Res je bilo prazno. Najbrž so na delu, zgodaj na polju. Bi koga poklical, bi plačal, a če nikogar ni, mora sam vzeti. Bilo je odurno na pogled. Temačno, smrdljivo, umazano, že pri vhodu. Skozi majhne line je prodiralo komaj kaj svetlobe. Ko je vstopil, ni videl ničesar. Hodil je kot mačka in v temi tipal predmete. Potem se je vzravnal in z glavo treščil v strop. Zdelo se mu je, da se je v kotu nekaj premaknilo. Na nekakšni zidani polici je slutil lonce. Tu bo hrana, kakršna že, le da bo hrana. Iztegnil je roko in prsti so poprijeli nekakšno posodo. Izmuznila se mu je in treščilo je ob tla.

Zdaj se je v kotu zares in razločno premaknilo.

Zdrznil se je in očesna zrkla so mu izstopila od napetega bolščanja v tisti temni prostor. Potem je videl kup cunj in na njih nekakšno postavo in zgoraj dvoje svetlih lučk, ki sta gledali vanj. Nekakšno bitje, nekaj človeškega in starega je ležalo in svetilo vanj s svojimi očesi. Izza pasu je potegnil mošnjo in jo pomolil predse. Bom plačal, je rekel, bom plačal, hrane, je kazal s prsti v usta, hrane, plačal. Tisto pa se je pomikalo nazaj po cunjah, kot v strahu, kot v neki nemi grozi se je pomikalo nazaj in že odpiralo usta. Stopil je naprej in molil mošnjo predse in cingljal, bom plačal. Tedaj je v grlu tam zadaj nekaj zastokalo, hip zatem pa je tisto tako strahovito

zavreščalo, da mu je vrisk šel po vsem telesu, po hrbtu gor in v možgane, trajal je in se višal v tonih, da ni vedel, kaj bi, ali k vratom, ali ven ali kaj? Vrisk je kar paral prostor in nenadoma je samodejno skočil tja in treščil z roko dol in zadel ob nekaj koščenega in udaril še enkrat, da je vrisk v stokanju potihnil.

Bilo je bolje, stokanje ni vreščanje, pa še prav človeško je slišati, prav zemeljsko in obvladljivo.

Nekaj zelo starega in ubogega se je premikalo po umazanem ležišču, polnem cunj, sem in tja, vzdihovalo je in stokalo, vmes pa sikalo vanj ostre in nerazumljive stavke. Utegnila bi biti ženska, zelo stara in zelo utrujena ženska, ki jo imajo tukaj za čuvaja hiše, za psa čuvarja tako rekoč. Njegov udarec jo je pač moral hudo zdelati. Videl je, da spet skuša zakričati, saj je to menda njena naloga, saj so ji menda tako naročili in v tem trenutku mu je šinila poslednja svetla in urna misel skozi možgane, misel o tem, da se v tej hiši zanj pač ne more končati. Ko bi prišla trenutek prej, samo trenutek prej, pa bi se vse, prav vse nemara povsem drugače odvijalo.

Zasukal se je in sklonjen planil proti vratom. Zunaj je zaslišal glasove, naša mati se derejo, je klical nekdo, en jo tepe.

Prepozno.

Vhod je bil zagrajen z gručo teles. O svinja, zdaj te imamo, bilo je še več glasov, našo mater bo klofal, drug čez drugega, zdaj bo videl svojega boga in svojega hudiča našo mater kloftati in tepsti bolno, ubogo na postelji.

Še orožja ni mogel dvigniti, ko je že padalo.

So ga dobro zdelali. Ko se jim je potlej zdelo, da so svojo mater dovolj trdo maščevali in njen strah ter bolečine poplačali, saj so vse storili pred njenimi očmi, da je sikala skozi brezzoba usta in stokala skozi usta in še sama skušala tolči po razbojniku, pa se je le še nesrečneje na tla zavalila; ko se jim je zdelo, da so tako svojo dolžnost storili, so si še dolg za vse dali poplačati. Tako, da so Johanu Otu pobrali vse in do kraja vse, kar je imel. Zaprli so ga v svinjak in tam je potlej dočakal stražnika.

Proti poldnevu sta prišla, mu naložila še vsak nekaj krvavih in težkih batin, zvezala ga pa nista. Bi imela preveč dela z njegovo hojo.

Tako je Johan Ot sredi vročega opoldneva stopal v tem spremstvu, z muhami pod kožo, z ranami na njej, po tistem slovitom robu gozda, kjer je zjutraj rosa vlažila svežo travo, kjer so prvi sončni prameni slikali svoje odseve na modro nebo, kjer bi naj bilo jutro začetka, po tistem gozdnem obronku je stopal naprej po poti svoje podučne zgodbe.

V takšno nesrečno gubo zvit je čemel v tisti luknji sodnega stolpa in gledal podgane, ki so tekale sem in tja in ga s svojimi drobnimi očesci radovedno opazovale, prišleka, novinca. Kako dolgo bo tu, kdaj bo vendar že iztegnjen ležal in kdaj bo slabotno dihal, da ne bo mogel veke odpreti, uda zganiti in bo tudi kak zalogaj zanje? Tu je čemel in bržda grebel in grebel po spominu, po tej čudni zmedi, ki ga je pripeljala sem. Kje je zdaj pokončni mož, ki pripoveduje svoje zgodbe iz pohodov in bitk, ki z vrčem

po mizi razbija, ki v učenih družbah o vseh rečeh uma in duha sodi, ki o zdravilstvu, fiziki in idejah sekt in grup glasno razglablja? Kje je brazgotinasti in zagoreli Johan Ot, ki glavo po vasi in mestu pokonci nosi? Ta nesrečna guba? Ki čemi in grebe in misli o neki zmedi in neki zmoti, ki ga je sem pripeljala, ki vrta in vrta in čaka vprašanj in ne ve, kaj in kako bo nanje odgovoril? Ne, Johan Ot še malo ni bil v zavidljivi situaciji. Je že imel kaj na vesti, da ga je žrlo in šavsalo po notranjščini od nemira in strahu in upanj. Sicer pa je dobro, ker je tu. Zdaj bomo vsaj izvedeli, kdo in kaj in sploh, kako je z Johanom Otom. Natančna preiskava bo vendar dala natančen odgovor. Osnovnih podatkov in sredstev je na izbiro dovolj.

Začuda, niso ga pustili dolgo gniti med zidovi, vlago, železjem in črnimi živalicami. Tudi hranili so ga. Preiskavi se je mudilo. V njihovih rokah je bil in zdaj so hoteli jasne in nagle odgovore na svoja vprašanja. In imeli so kaj vprašati. Imeli so podatke. Ko so ga prvič peljali gor, je med izpraševalci in sodniki in drugimi možmi zaman iskal njegovo bledo in suho lice. Mu je odleglo. Kajti tudi prva vprašanja so pokazala, da bo nanje moč odgovoriti, da zdaj pač še ne gre za odločilne in usodne reči.

VPRAŠANJA

Ali je bil zraven roparske skupine na Kranjskem, se ponoči po samotnih poteh plazil, mirne ljudi napadal, jim denar jemal in drugo imetje?

Ali je ob Kokri pri Hojah biričevo glavo ob kamen tolkel in za lase rupal in pod vodo potapljal?

Ali je pri Svetem Lovrencu na romarski poti na romarski dan v berača preoblečen grajsko gospo onečastiti in osvinjati hotel?

Ali je na otoku sredi jezera v cerkvi kelihe kradel?

Ali je poštenim ljudem prave vere z ostrino svetlega noža grozil?

Ali je ženo svojo pretepal, ji hrano mesa prepovedoval, jo pijan za lase vlačil in jo v krivi veri brezmesnega življenja učil?

Ali je svojega sina k roparstvu navajal?

Ali je kradel ali kje ali od kod mu zlatnina v žepih in malhah njegovih?

Ni bilo treba natezati udov,

lomiti kosti, ga pretepati, ga dvigovati na vrveh, mu puliti nohtov, mu vlivati vročega loja na noge. Rad je govoril. Sam je govoril. Gledal je pisarja, ki je čekal in čekal, in govoril je. Vedel je, da bo zdaj zdaj dokončno zares, da bo zdaj zdaj past in bo šlo za celo kožo, za cele kosti, kar za življenje. Zato je dobro in modro in natančno govoril.

ODGOVORI

Jaz sem Johannes Ott. Doma sem iz kneževine Neisse na Nemškem. Odšel sem od doma, ker sem hotel bolje živeti, bolje jesti, bolje piti, bolje

spati. Hotel sem si s trdim in poštenim delom služiti kruh. Bil sem pošten kovač, pošten kolar in pošten čevljar. Bil sem v cehih, delal na Bavarskem, na Tirolskem, na Koroškem in Kranjskem. Služil sem raznim gospodom in se naučil brati. Bil sem v raznih vojskah zoper krivoverce, vendar se mi roka ni omočila s človeško krvjo. Na Kranjskem sem se navadil jezika, ki ga tukaj ljudstvo govori. Zraven roparske skupine nikoli in nikdar nisem bil, tako mi Bog pomagaj, ker sem pošten kristjan. Nasprotno, razbojniko smo po temnih gozdovih in samotnih razpotjih lovili. Hodil sem na božja pota, k Svetemu Lovrencu in drugam, to je res. A z mano je hodila moja ženska in moja družina. Tudi to je res, da sem ob Kokri biričevo glavo ob kamen tolkel, ga za lase držal in pod vodo potapljal, vendar le zato, samo in edino zaradi tega, ker mi je meč ukradel in moji ženi hotel silo storiti. Pri Svetem Lovrencu sem res nekoč beračil, vendar le in edino zato, ker sem šele prišel v deželo in nisem imel od česa živeti. Keliha nisem kradel, kelih sem na sejmu v Loki kupil. Tako tudi bogoskrunskega dejanja nisem nobenega storil, ne tega, ne drugega. Z ostrino noža nisem grozil ali pa le takrat, kadar sem v gostilni ali pri prodaji odpadkov videl goljufijo. Tudi če sem slišal razlagati krivo vero, sem nož potegnul. Ženi sem meso prepovedal, ker je imela v trebuhu grde živali, ki so meso jedle in je le-te včasih izločala. Zato sem jo tudi tepel, da bi izgnal te živali iz nje. Sina sem poštene vere učil, zlato sem si s poštenim delom zaslužil, visoke gospe sem zmeraj spoštljivo in od daleč s poklonom pozdravljal. To je vse po čisti resnici povedano, vse, česar sem kriv, pa rad priznam in rad obžalujem.

Tu je šlo lahko,

rad je govoril, a tudi preveč zanimiv ni bil zanje. Res je, med izpraševanjem so se praskali, suvali, spogledovali, pomežikovali, ga ogledovali in tipali, nosove vihali, papirje v rokah obračali, sile pa mu niso storili. Oni so pač ugotavljali dejansko stanje, primerjali so svoje podatke z njegovimi izjavami in tako pravo preiskavo in dokazovanje šele pripravljali. Nekaj pa smo o Johanu Otu le izvedeli, četudi njegova izpoved v ničemer ni pojasnila nenavadnega razpleta dogodkov, ki so ga tako naglo in zanesljivo pripeljali v sodni stolp, v klešče in primeže pravičnega postopka. Okoliščine namreč jasno kažejo na domnevo, da naš čudni patron ni tukaj, da bi pripovedoval o zavozlanih poteh svojega preteklega življenja. Johan Ot bo še govoril. Kajti zdaj je na vrsti teologija in metafizika z nadvse resnimi vprašanji o zamislih in idejah tega časa; to pa je območje, ki ga izjemno večše in umno obvladuje znameniti magister prava, sodnik Lampretič. Z njim bo težje. Johan Ot je njegov, on mu bo pomagal izgnati iz telesa vse, kar je nezdravega in nečistega. Ne bo veljak slavnega sodnega zbora prvič postavljaj takšnih vprašanj, ne bo prvič razvozlaval zapletene ideološke zanke. Zakaj suh, plešast in bled možicelj, ki je prišel naslednjega dne, je bil mož, ki ga zgodovina pomni po njegovih izjemnih sodnih dejanjih. Zato bo Johan Ot še govoril.

SE VEČ VPRAŠANJ

Ali je bil pogosto ponoči zdoma? Kdaj in kolikokrat in kje je bil ponoči zdoma?

Ali je bil zdoma tudi tisto noč pred praznikom svetega Janeza Krstnika, sinu duhovnega očeta Caharije in njegove žene Elizabete, ali je bil to noč ob ognju in v družini, ki je praznovanje za svoje blodne namene izkoristiti hotela?

Ali je bil takrat v gozdu ali na polju ali kje drugje zdoma?

Ali je imel na hišnih vratih obešeno podgano brez nog in kaj takšna žival in takšno znamenje po njegovem pomeni?

Ali se je vselil v prazno hišo in ali je bilo v tej prazni hiši kaj duhovnega, kaj v zraku, je kaj skozi okna prihajalo?

Ali je bila, skratka, ta hiša uročena in zakaj se je v uročeno hišo vselil, zakaj si je prav uročeno hišo za udobje in spanje uredil?

Ali je s Kranjskega bežal ali je z dobro voljo prišel?

Ali je tudi iz kneževine Neisse bežal, pred čim in kom in kakšnim in kolikerim je od svojega domovanja bežal?

Ali je pred cerkvijo kaznovani razuzdanki z očmi svoja znamenja dajal, ali je to razuzdano žensko pozneje v svojo hišo vabil?

Ali je pred cerkvijo poštenega starca iz neznanega vzroka potolkel, če ga ni potolkel, zakaj ga je potolči hotel?

Ali je v prazni hiši iz neznanega vzroka, iz še neznanega vzroka, ubogo starko pretepal in zraven vpil čudne, neznane besede, ki jih poštena mati poštenih otrok ni mogla razumeti, da jo je bilo pekla strah, ko je njegov temni in hudi obraz gledala?

Ali je pil, kakšne zvarke je pil, kako je zvarke varil?

Ali je, konkretno, v noči na gozdni jasi stal, tisto noč pred praznikom svetega Janeza Krstnika?

Ali je držal v roki visoko v zrak in proti nebu goreče srce?

Ali je govoricu temin in zemlje prisluškoval?

Ali je skozi ogenj skakal?

Ali se je v temni noči na gozdni jasi v svitu zemeljskega plamena nečisti ostudi in nasladi vdajal?

Ali je že prej in pogosto brezumno po poljih sredi belega dne in sredi črne noči tekal in kaj ga je v prsih in drobu žgalo, v tek gnalo?

Ali je bil nad njegovo hišo sij in plamen?

Ali je bil nad njegovo hišo in nad njegovo streho oblak mrčesa čudnih oblik in glasov?

Ali je čutil gomazenje mušje zalege, brenčeče pod kožo?

Zakaj je iz kneževine Neisse bežal, to naj pove, to je za Lampretiča ključni podatek, zakaj je iz kneževine Neisse bežal, iz dežele, v kateri se je marsikaj zgodilo?

Jezik se je zdaj zatikal,

Johanu Otu nič ni šlo prav z jezika. Vedel je: nekaj vejo. Nekaj so priče brez dvoma in jasno in pod prisego izpovedale, nekaj so ovaduhi prišepnili, nekaj podatkov so informacijski uradi zbrali. Zato sprva ni hotel govoriti. Zato je sprva nejasne odgovore dajal. Pa so mu malo pomagali, ko mu je Lampretičev mož malo zlomil nos, ko so mu pokazali solidne in tehnično dognane priprave: natezalnico, čarovniški stol, kleščice, raztopljen loj, škripac na stropu in druge.

Orodja in priprave

so mu samo pokazali, samo na poučno ekskurzijo po sodnem stolpu so ga peljali, da je videl njihovo brezhibno funkcioniranje.

Videl je delo in postopek s palčnicami.

To sta bili dve plošči, ki sta imeli ostre robove in sta bili spojeni tako, da sta se s pomočjo vijakov pomikali druga k drugi. Ženska, bila je takšna na pogled, da o njenih čarovnih in hudičevskih zvezah skoraj ni bilo mogoče dvomiti — ženska je vtaknila oba palca med plošči, ki ju je potlej krvnik privil ter stisnil palca z mirno roko in zanesljivo potezo. Palca je zmečkalo in stisnilo in je brizgnila kri izza nohtov, da sta bila tanka kot list papirja. Strahovito je vreščala in tulila, ko je bežal satan iz nje. Videl je delo in postopek z vezavo.

Lampretičev mož je isti ostudni baburi zvezal obe roki na hrbtu tako, da sta bili dlani obrnjeni navzven, pri tem pa je potegnil za vrv tako močno, da se je zarezala do kosti, sklepi pa so se pri tem vidno razširili.

Tukaj zdaj je kričala.

Videl je čarovniški stol in ta štajerska iznajdba, ki so jo iznašli, poznali le v tej deželi, je bila tako popolna, tako brezhibno in zanesljivo in naglo je delovala, da je na Johana Ota zares napravila velik vtis.

Sredi prostora je stala približno dva metra in pol dolga klop. Noge so bile na eni strani visoke približno meter in pol, na drugi strani pa komaj šestdeset centimetrov, tako, da je bil prostor za sedenje poševen, na njem pa je bilo več navzgor obrnjenih ostrih robov, ki so jih od časa do časa še priostrili. Tukaj so človeka slekli do nagega, oblekli v raševinasto obleko in ga položili na klop tako, da je sedel nižje obrnjenem delu z nogami proti višjemu. Noge so bile tako trdno privezane, da se je meso obesilo prek vrvi. Telo je bilo okoli pasu, prek hrbtna in obeh ramen privezano na kavelj na stropu. Tako je hudobno telo viselo v zraku in se ni moglo ganiti. Človeka s hudičem v sebi, to seveda ni bolelo, ali pač, kdo bi vedel. Johan Ot je zase vedel, da bi ga bolelo. Nič si ni želel preizkusiti Lampretičevih priprav in aparatov.

Zato je raje govoril.

ŠE VEČ ODGOVOROV

Jaz sem Johannes Ott, doma iz kneževine Neisse. Od doma sem šel, ker je bilo tam preveč čarovnic in je moralo mestno glavarstvo celo zgraditi peč, v kateri so jih sežigali. Jaz sem se čarovnic zmeraj bal, zato sem hitel v spodnje kraje, ker sem slišal, da je tam topleje in manj zvez s hudičem kot gori. Zato sem potlej zadovoljno živel in hodil na božje poti, vseh skušnjav pa sem se izogibal. Od hiše sem šel, ker je žena jedla zmeraj veliko mesa, to meso pa so potem žrli urokovi zarodki v njenem črevesju. Na Štajersko sem prišel tudi zato, ker sem slišal, da je tod zaradi bolezni veliko hiš opuščenih in praznih in se bom lahko zato zastonj imetja veselil. Razuздanki nisem dajal znamenj z očmi, tudi starca pred cerkvijo nisem potolkel, ampak sem bežal proč. Ne vem, ali sem bil na gozdni jasi, tisto noč sem slabo spal. Ostudi in nasladi s tisto žensko se nisem vdajal. Zaradi ničesar, kar bi bilo v mojem telesu ali v mojih mislih, nisem po svetu bežal. Za hišo je res gorelo dračje, drugega ne vem. Nič drugega ne vem povedati.

TAKO JE, ČE SI DOBER ČLOVEK,

je rekel Lampretič, če s človekom prijazno in dobro govoriš in ravnaš. Tako je rekel in odvihral skozi vrata, njegovi pa za njim. Ne, Lampretič ni bil zadovoljen z Johanom Otom, še malo ne. Edina solidna izjava je bilo priznanje, da so bile v kneževini Neisse res čarovnice. A to so vedeli, to je bil star in znan podatek. Od njega so hoteli vse kaj drugega, vse drugih sledi in poti, ki peljejo k pravemu cilju. Ker pa je bil Lampretič znan po svojih vztrajnih, predvsem pa humanih preiskovalnih in dokaznih postopkih, še zmeraj ni izdal navodila, naj Johana Ota preskusijo na tej ali oni napravi za ugotavljanje resnice. Četudi je bil Johan Ot že v stopnji dokazovanja, kakor ga določata črka in duh Štajerske Karoline, četudi bi ga Lampretič z mirno vestjo in dobrim namenom in v skladu z zakonitostjo dal tam preizkusiti, je še enkrat poizkusil zlepa. Nastopile so priče.

Sodnik Gregorij Pregl: Globoko se sramujem in kesam, ker sem z obtoženim Johanom Otom, ki je zdaj v stopnji dokazovanja pred našim sodiščem, zasebno in večkrat govoril. To sem počel izključno z namenom, da bi obogatil svoje strokovno znanje, saj je obtoženi veliko vedel o pravnih razmerah v drugih deželah. Vendar pa moram zdaj v interesu zakonitosti, pravice ter miru v naši deželi izpovedati, da so Johana Ota pogosto in ne navadno goreče zanimali procesi zoper štifatarje, ki smo jih pred časom pred našim sodiščem imeli. Zanimala so ga njihova idejna izhodišča, kakor so jih izpovedali med izpraševanjem, ki sem ga sam vodil, zakaj so se cerkvenemu redu upirali, zakaj so si sami pokoro nalagali, zakaj so si hoteli biti kot bratje in sestre in podobno. Izjavil je tudi, da je kaznovanje grešnikov na način, da se goli izpostavijo pred cerkvijo, žalostno in proti načelom prave vere. Ker vemo, da so bili štifatarji nedvomno dokazani častilci Satana, je

njegovo vneto zanimanje zanje, prav gotovo dokaz za eno njegovih temačnih zvez. Zdaj mi je tudi jasno, da je Johan Ot prav mogoče in prav verjetno tudi član katere takšnih združb, ki jih pri nas z veliko vztrajnostjo in gorečnostjo odkrivamo in preganjamo.

Doktor Ivan Gemma: Z Johanom Otom sem večkrat razpravljaj o zdravilstvu, zlasti pa o bolezni črne smrti. Johan Ot je neki stari bule in žile rezal, da bi nečista kri iztekla. Vendar pa je starka kmalu zatem umrla, kar je bil dovolj jasen dokaz, da je ni ozdravil, ampak ji zaval. Jaz sem takrat zmotno menil, da ima Johan Ot nekaj izkušenj iz zdravilstva, zato sem potlej z njim večkrat govoril. Pripovedoval mi je predvsem o duševnih znakih, ki se javljajo v zvezi z omenjeno boleznijo med ljudmi, njenim razsajanjem, pred njim in med njim. Neko noč mi je ob vinu narisal naslednje znamenje:

S A T A N
A D A M A
T A B A T
A M A D A
N A T A S

Jaz sem mu tedaj zatrjeval, da je najboljše zdravilo posušena in v prah stolčena krastača z dodatkom žvepla ali prahu posušenega škorpijona, ki jo v vrečici nosiš okrog vratu in na srcu. Obtoženi pa se je tej priznani in splošno veljavni zdravilni metodi posmehoval in še naprej gnal svoje znanje o napisih. Zatrjeval je, da so bolezni plod nečistih duhovnih stanj v človeku, kar je sicer točno, vendar pa je še naprej zagovarjal skrivne napise, ki s svojimi globokimi duhovnimi pomeni takšna stanja nevtralizirajo. Med drugimi je postavil tudi naslednji napis:

HAX — PAX — MAX — DEUS — ORDINAX

Samo znanstvena radovednost in nič drugega me je gnala, da sem razpravljaj o teh čarovnih slikah in zapisih. Čudim se, da že tedaj nisem spoznal, v kakšni zablodi živi obtoženec in kakšne sile mu obsedajo misel in telo. Gotovo je to v zvezi z neko močjo, ki jo ima v sebi in ki mu jo daje, lahko si mislimo, kdo in kaj.

Mestni stražnik Anton Macel: Kadar sem z Johanom Otom popival, so se mu zjutraj zmeraj oči svetile kot kakšni živali. Videl sem ga ob vsaki uri noči nemirno okrog bloditi. Enkrat me je vprašal, če vem, kaj dela čudeže in kaj bolezni. Rekel je, da Bog pač vsega tega ne pošilja nad nas. Najboljši dokaz za njegove zveze pa je oblak mrčesa, ki ga je videla moja ženska nad njegovo hišo. Bilo je tik pred sončnim zatonom, tisti mrčes pa je gomazel in se premetaval in pretapaval notri. Bilo je tako ostudno, da je zbežala in mi doma vse povedala. Predlagam, naj sama prizor natančno opiše.

Tako so tekle izjave in izpovedi prič. Svoje je povedal doktor Ambroš, svoje so povedali njegovi sosede in številni drugi pošteni pričevalci, ki so

njegova početja še kako dobro poznali. Izjav je bilo toliko, da je pravzaprav zadostovalo za prehod na naslednjo stopnjo procesa, na posvetovanje z razglasitvijo sodbe. A Lampretič je hotel še vse kaj več. Svojega slovesa pač ne bi bil vreden, ko stvari ne bi pripeljal do svojega pravega, logičnega in razumnega razpleta. Hotel je povezavo s tokratnim sojenjem in procesi v kneževini Neisse, kjer je Johan Ot preživil svojo mladost. Vse je kazalo, da ta povezava je. Hotel je iskreno priznanje za vsa njegova početja, hotel je vedeti, kakšno vlogo je imel obtoženi v štiftarskem gibanju, hotel je slišati, kako in kje se gibanje stika s temnimi silami. Hotel je od Johana Ota slišati zatrdilo, da čaravnice so, kajti kavzalna zveza takšno zatrdilo terja. Justifikacija, torej opravičilo pravilnosti sodnega postopka, mora biti precizna, logična in natančna, skratka, ustrezna ugledu, ki ga dr. sc. jur. Lampretič v stanovskih in oblastnih krogih uživa. Za vse to pa mora imeti iskreno izpoved in pravno jasno izjavo obtoženega. Oboje bo dobil.

JOHAN OT SE JE NAMREČ HUDO MOTIL,

če je menil, da bo z mislimi, ki jih je tuhtal vse noči med podganami v sodnem stolpu, lisičil in vozil Lampretiča po njemu všečnih poteh. Zakaj tudi potrpljenje tako pravičnega in humanega sodnika ima svoje meje. Vsega tega sprenevedanja in ovinkarjenja je bilo jurisdikciji dovolj. Vtaknili so mu prste v palčnike in stisnili so jih, da so bili tenki kot list papirja. Zdaj je šlo.

ISKRENA IZPOVED

Jaz sem Johannes Ott iz kneževine Neisse. Iz dežele, ki je znana po tem, da je v njej hudič po svojih služabnikih strahovito razsajal. Prišel je v vsako hišo, ob vsaki uri dneva in noči je hodil v ljudi, delal je bolezni in ogenj, uničeval živino in pridelke, njegove dekle so letale okoli, shajale so se z njim na gozdnih obronkih in se mu vdajale, poljubljale so mu zadnjico, iz katere je smrdelo. Tudi v našo hišo je prišel, da se je začela moja mati čudno vesti. Hodila je po gostilnah in se pajdašila s pijanimi moškimi, oče pa je potem začel goljufati pri konjskih kupcijah. Povsod je bilo veliko zla, ne samo pri nas. Mestno poglavarstvo je zato dalo zgraditi posebno peč, v kateri so pridno uničevali hudičevke. Tistega leta so jih sežgali 42, naslednja leta pa, kot sem pozneje slišal, še nekaj sto. Moja mati je bila osumljena, bila je v prvi fazi postopka, ko je umrla od hudičeve bolezni na spolu. Prinesel ji jo je neki pijani moški, v katerem je satan pustil svoja bolna semena.

Lampretiču je bilo govorjenje povšeči,
kar lepo je teklo in obtoženec se je bližal trenutku, ko bo že mogel podati izjavo. Kar zrel je bil. Če so bila hudičeva semena v mednožju njegove

matere, če je v tistem spolovilu hudič razsajal, potem so ta semena tudi v njem. To bi ustrezalo potrebam zdrave sodne logike, stvar je imela svoj pravi izvor in svojo gladko kontinuiteto, dokazi, priznanja in pričevanja iz novejšega časa vse skupaj lepo zaokrožajo in dopolnjujejo. Ampak se je za trenutek zataknilo. Johan Ot je v svojo nesrečo začel razbijati z glavo ob zid in kričati, da ga je mati rodila prej, še preden so prišla hudičeva semena vanjo. Ostrina tega razmišljanja je Lampretiča presenetila. A zdaj ni bilo več časa za take malenkosti ali za modroslovne debate. Zdaj je bilo treba iskreno izpoved čimprej zaokrožiti in skleniti. Malo ga je posadil na čarovniški stol, pa je šlo naprej.

ISKRENA IZPOVED TEČE NAPREJ

Jaz, Johannes Ott, doma iz kneževine Neisse, iskreno in pri zdravi pameti spoznam in povem, da je bil v meni hudič. Morda je prišel vame iz spolovila moje matere, morda se je od tam naselil pozneje v moji krvi. Bežal sem od doma, pa od povsod, kjer sem bival, ker je bil hudič ves čas v meni in je ves čas hodil z menoj. Naj se mi beg pred njim šteje v olajševalno okoliščino. Zapeljal me je na Štajersko in mi pokazal uročeno hišo. Jaz sem se ga še zmeraj hotel iznebiti, zato sem obesil na vrata podgano brez nog, ker sem menil, da bo žival zlodeja ugnala. Vendar pa me je nekega dne spet obsedel skozi žareče oči pravično kaznovane razuzdanke pred cerkvijo. Takrat je tudi dvignil mojo roko na ubogega poštenega starca. Isti večer je ukradel žival nad vrati in zanetil sij nad mojo hišo. Prignal je nad streho tudi oblak mrčesa raznih čudnih oblik in glasov. Njegovo zemeljsko zvezo pa sem ves čas vzdrževal z aktivnim vključevanjem v štiftarsko gibanje in sodelovanje v njem. Dokaz za moje zveze so tudi skrivnostni napisi, za katere zdaj ne trdim nič drugega, kot da so hudičevo znamenje s temnimi pomeni. Opozorilom in svarilom pred Štajersko Karolino se nisem odzval. Naprej sem gnal svoje in poštene ljudi, ki so pričali pred tem sodiščem, v miselna dvoumja zapeljeval, s tem pa jih seveda približeval svojemu knezu temin. Tolkel sem starko, goreče srce v rokah držal, govornici zemlje prisluškoval, skozi ogenj skakal, brezumno po poljih sredi belega dne in črne noči tekal, pod kožo brenčeči peklenski ples mušje zalege čutil, vpil čudne besede in, skratka, bil do kraja obseden od njegove prisotnosti. Ne vem, ali sem boleznin in nesreče zadnjega časa na ta način povzročil, vendar je to povsem zanesljivo mogoče sklepati iz vsega, kar se je z menoj dogajalo. Dodam še to, da sem ženo pretepal, sina krive vere učil in po božjih poteh s satanom v sebi hodil. Nobenega dvoma ne more biti, da so imela moja dejanja za posledico boleznin in crkavanje živine kakor tudi druge čudne pojave na zemlji in na nebu. Moje sodelovanje v štiftarski družbi skakačev na noč pred praznikom sv. Janeza Krstnika seveda tudi nima nobenega drugega pomena in nobene druge možne razlage kot sodelovanje v zavezi hudičeve družine. Rad bi povedal, kdo so bili krivoverci z menoj na gozdni jasi, vendar nikogar ne poznam.

Tu se je spet ustavilo,

vendar Johan Ot tokrat res ni povedal, ker res ni vedel. To, za poznejši razvoj dogodkov odrešilno naključje, pa je pripisati tudi naglici, s katero je Lampretič hotel že enkrat zadevo skleniti. Ko bi hotel, bi že spravil iz njega, a za njim so bili že hudo utrudljivi procesi, ki jih je povzročila Urša Kolar s svojimi navedbami novih in novih imen. Sodstvo pač ni hotelo takšnega novega množičnega garaštva, ki sicer daje dobre rezultate, a terja tudi veliko stroškov in veliko modrega prepričevanja ljudi. Naj se ljudstvo za trenutek pomiri. Zgodba Johana Ota bo za zdaj dovolj poučna. Zato sta tako sodnik in obtoženi kakor tudi vsi drugi delavci, ki so sodelovali v procesu, z olajšanjem vzela na znanje, kar so mu potlej slovesno in pred pričami duhovni očetje prebrali:

IZOBČUJEMO IN PREKLINJAMO

v imenu očeta, sina in svetega duha na temelju zakonov vse krivoverce v okrilju naše katoliške cerkve ter jih izročamo satanu. Naj so prekleti, kjerkoli so: v mestu ali na vasi, pri jedi ali pijači, budni ali speči, živi ali mrtvi. Bog jim naj pošlje lakoto in kugo in vsem ljudem naj bodo mrzki. Satan jim naj stoji na desni strani, pri poslednji sodbi pa naj bodo obsojeni na večno pogubljenje. Naj bodo izgnani iz svojih hiš; sovražniki jim naj odvzamejo premoženje; njihova žena in njihovi otroci naj se dvignejo proti njim; v stiski naj jim nihče ne pomaga. Naj bodo prekleti z vsemi kletvami stare in nove zaveze; naj pade nanje kletev Sodome in Gomore in naj jih sežge njun ogenj. Zemlja jih naj žive pogoltno, kakor Datana in Abirama zaradi greha nepokornosti. Naj bodo prekleti kakor Lucifer in vsi vragovi pekla, kjer naj ostanejo z Judežem in večno pogubljenimi, če ne priznajo svojih grehov, ne prosijo za milost in ne popravijo svojega življenja.

Odšli so s svojimi bledimi, slovesno modrimi obrazi, Johana Ota pa so odvlekli dol. Tam je imel med vlago in svojimi ljubeznivimi živalcami dovolj miru in časa za premišljevanje o svojih hudodelstvih, kakor so se zgodila zavoljo njegovih neštevilnih zvez s knezom temine.

Kako se je trpeči mož vedel

med vsemi temi dogodki in pogovori? Kakor vsi, ki z njimi počnejo te reči. Lomilo ga je počasi, vendar zanesljivo. Zagotovo je spoznaval svoje zmote in svoje mračne povezave, ki so se mu pretakale po ožilju in hitele skozi možgansko tkivo. Zagotovo je zdaj razumel marsikaj, česar prej ni.

Takšna orodja in takšni postopki in takšne slovesne besede, vse te reči so pač zdravilo za bolnega duha.

Tako je ležal tam spodaj in v ušesih so mu odzvanjale besede prekletstva. Raztrgano, v koščkih so mu scefrani stavki lezli po lobanji in pod kožo. Vse je povedal, vse je priznal. Kaj se bo zdaj z njim zgodilo, je jasno. Le izjava, le ta še ga čaka, da bo Lampretičev justifikacijski postopek za-

dovoljen. Saj je pravzaprav čudno, da doslej na izjavo še ni pristal. Ko pa je priznal vse svoje zveze in huda dejanja! Konec tako ali tako pride, izjava gor ali dol, še ena formalnost več In potlej?

Ne, mož ni računal s smrtjo, kje neki!

Mislil je na življenje in zasuknilo se mu je v glavi, da bi zadnji stavki iz slovesnega besedovanja vendarle utegnili nekaj pomeniti. Zato se je odločil. Še to bo storil.

Pravzaprav se niti ni tako do kraja sam odločil. Ko so ga spet pripeljali gor, je bilo že odločeno. On je samo privolil. Odrekel se je vsemu. Privolil je na vse.

V izjavo:

IZJAVA

Prisežem, da verujem, da vsi krivoverci in čarovniki trpe v večnem ognju in se tako odpovedujem krivoverstvu — bolje rečeno neveri, ki lažno in krivično trdi, da čarovnic in čarovnikov ni in da ne morejo škodovati, ker nevera — kakor sedaj priznavam — izrečno nasprotuje odločbi matere svete cerkve, vseh katoliških doktorjev in cesarskih zakonov, ki zahtevajo smrt na grmadi za take ljudi.

Še ena nevarna misel

mu je šinila skozi možgane, misel, da je vendar že ves čas tako menil, ves čas svojega življenja, in misel, da ne ve, zakaj pravzaprav to sebi v škodo priznava, ampak je naglo uvidel v tem novi in slednji poskus temačnih sil v sebi. Zato je sklonil oči in tako prisegel.

Nič več ni imel dodati.

Zadeva Johana Ota je bila končana.